

Tomi Reich

Tordai emlékek

(Folytatás)

Motorbicikli, piknik és pisztráng

Öt éves voltam mikor nagyapám először elvitt Benách bácsi műtermébe. Később sokszor mesélte hogy állandóan sírtam és nem akartam olyan pózokat vágni mint ahogy Benách bácsi kérte. Pedig Benách bácsi nem volt sem orvos, sem fogorvos, "csak" fényképész. Látván a helyzetet, nagytata előkotorászott a zsebéből egy cukorkát és a számba nyomta. Ettől kissé lecsillapodtam, úgy hogy Benách bácsinak mégis sikerült csinálnia rólam néhány jó fényképet. Miután a fényképek elkészültek, nagytata gondosan beragasztotta őket a nagy családi albumba. Néha együtt nézegettük és mikor a fent említett képeket szemléltek, mindig megkérdezte hogy voltaképpen miért sírtam? Én rendszerint azt válaszoltam hogy nem tudom, vagy nem emlékszem, pedig tudtam, de szégyeltem bevallani. Az igazság az volt hogy féltem. Benách bácsitól féltem. Pedig ő nem volt rossz ember, csak annak látszott.

Közép termetű volt, zömök, szélesvállú. A tekintete mindig szigorú és gyanakvó volt. Ritkán beszélt, akkor is csak a legszükségesebbet. Mosolyogni, nevetni, sohasem láttam. Azt hiszem, mások sem. Benách bácsi Oroszországban született, több mint valószínű hogy a 19-ik század utolsó évtizedében. Mikor kitört az első világháború, besorozták és rövid kiképzés után kiküldték a frontra. A hadtestet amelyben szolgált Lengyelországba vezényelték ki. Ott az Osztrák-Magyar hadsereg ellen folyt a harc. Benách bácsi fogságba esett, így került Erdélybe. A háború vége felé már tudta hogy milyen szörnyű az állapot szülőhazájában, így hát elhatározta hogy nem tér vissza. Megszerezte a román állampolgárságot, megnősült, családot alapított. Két gyermeke született: egy lány, Éva és egy fiú, Nuszi. Miután befejezték az iskolát, a két gyermek bekapcsolódott a családi "bizniszbe", apukától kitanúlták a mesterséget, ők is fényképészek lettek.

A negyvenes évek végefelé Nuszi megnősült és feleségül vette a Zsókat, egy szép, kedves, ügyes lányt. A házaspárnak két fia született. Nuszi a motoros sport megszállottja volt. Mindig volt motorbiciklijé. Majdnem minden szabad idejét a motorbiciklinek szentelte. Tisztogatta, olajozta, kente, fente. A rossz nyelvek szerint, jobban szerette a motorbiciklijét mint a családját. Az én apámnak is volt motorbiciklijé és "nagy motorosnak" számított. Nem csoda hogy szoros baráti szálak fűzték Nuszihoz. Gyakran órákon át tudtak vitatkozni olyan témákról mint például hogy melyik motor előnyösebb: a kétütemű vagy a négyütemű?

Vasárnaponként, ha szép volt az idő, a tordai motorosok gyakran piknikeztek a Nyugati Kárpátokban. Persze Nuszi is, meg apám is velük tartottak, rendszerint feleségestől. Egyszer apám magával vitt egy ilyen piknikre (anyám otthon maradt mert nem érezte jól magát). Az út többé-kevésbé párhuzamosan haladt az Aranyos folyóval. Megtettünk talán 50 kilométert, majd megálltunk a folyó mellett. Néhány férfi tűzet rakott, a többiek nekiláttak halászni. Pisztrángot halásztak, méghozzá hálóval, pedig ez tiltva volt! Csak horgászbottal volt szabad halászni. Rövid idő alatt legalább egy tucat gyönyörű példányt fogtak. Közben az asszonyok is munkához láttak, felvágták a halakat, a belső részeket eltávolították, a pikkelyeket is, majd az így nyert "produktumot" kisütötték olajban. Ilyen finom halat azóta sem ettem!

* * *

Nuszi és családja 1962-ben aliáztak és Petach-Tikván telepedtek le. Ebben a városban akkortájt már sok tordai zsidó élt. 1964 szeptemberében mi is aliáztunk és szintén Petach-Tikván kerestünk és találtunk otthonra. Hogy miért pont Petach-Tikván? Hát ennek több oka volt:

Az első talán az hogy ennek a városnak több iparnegyede van, így hát aránylag könnyen lehetett munkához jutni.

A második az hogy ez a város közel van Tel-Avivhoz, a nagy metropolishoz, de itt mégis minden olcsóbb: az élelem, a ruha, a lakás.

A harmadik az hogy rokonaink és barátaink éltek itt, akik – szükség esetén – segíteni tudtak, sokszor egy jó tanács is sokat ért.

Eleinte rokonoknál laktunk, de másfél hónap után a Szochnut kiutalt nekünk egy kis lakást. Novemberben már beköltöztünk. Közben a tordaiak megtudták hogy aliáztunk és elkezdődött a "vizit szezón". Majdnem minden este valaki meglátogatott. Az emberek jól tudták mi kell egy új bevándorlónak, így hát praktikus ajándékokat hoztak: néhány kiló cukrot, lisztet, vagy rizset, pár kiló zöldséget vagy gyümölcsöt, egy liter olajat, néhány tucat tojást és így tovább. De volt olyan is aki két használt széket hozott. Minden jól jött, mindennek hasznát vettük.

Aztán egy este megjelent Nuszi is, Zsókával együtt. A fő beszéd téma természetesen a "klitá" (beilleszkedés) volt. Zsóka boldogan mesélte hogy mindketten dolgoztak és jól kerestek. Lakásuk is volt, igaz hogy hosszú éveken keresztül kell fizetni a részleteket, de hát más is így csinálja! A fiúk iskolába jártak, már jól elsajátították a nyelvet, sok barátjuk van. Tehát minden rendben! Nuszi látszólag únottan halgatta mindezt, aztán, majdnem suttogva, azt mondta apámnak hogy négyszemközt akar vele beszélni.

Apám rögtön bevitte a hálószobába és becsukta az ajtót. Nuszi nyomban elmondta hogy mi a baj. Az ő baja az volt hogy képtelen volt **lelkileg** is beilleszkedni az izraeli életbe. Fizikailag igen, de lelkileg nem. Neki hiányzott a tordai társaság, a motorbicikli túrák, a Kárpátok, az Aranyos, a piknikek és a

pisztráng. És ebből a dilémából, szerinte, csak egy kivezető út volt: visszatérni Tordára és ott folytatni "a régi jó életet".

Apám megdöbbenve halgatta. Ez az ember teljesen bedilizett! Vissza menni Romániába, abba az átkozott kommunista diktatúrába? Ez tiszta örület!

Végül is apám egy kérdéssel válaszolt: "Mond Nuszi, mindezt te már elmondtad a családodnak?" Nuszi azt válaszolta hogy még nem."Hát akkor mondd meg és miután megkapod a választ, tudni fogod hogy mit kell tenned!" mondta neki az apám.

Később megtudta hogy Nuszi valóban előadta a tervét családjának, de a felesége és a gyermekei azt válaszolták hogy csak menjen vissza ha akar, de egyedül, mert ők maradnak. Nuszi fontolóra vette az ügyet, a családját mégsem akarta otthagyni, úgy hogy "a tervből" csak "Füstbe ment terv" lett.

* * *

Rövid idővel aliázásunk után, apám munkát talált egy tel-avivi kis üzemben. Jó fizetést kapott, de keményen meg kellett dolgoznia érte. A munkanap reggel hétkor kezdődött és délután fél négyig tartott. Öt óra volt mire haza érkezett, fáradtan, kifacsarva, rosszkedvűen.

De egy szép nap, csoda történt! Apám jókedvűen tért haza, nem is látszott fáradtnak. Aztán elmondta hogy találkozott Zsókéval és ő titokban elmesélte hogy már egy éve minden hónapban befizet egy összeget egy takarékpénztárba . Egy motorbiciklire gyűjti a pénzt! Persze erről Nuszi nem tud semmit! "Hát igen, ez egy nagyszerű ötlet!" jelentette ki apám, majd hozzátette hogy ő is be akar fizetni egy kis összeget abba a takarékpénztárba. Ezt meg is tette, nem is egyszer!

Két év multán, már egy jelentősebb összeg állt Zsóka rendelkezésére. Egy új motorbiciklire nem volt elég, de egy jó karban lévő használtra talán igen. Mint régi barátot és szakértőt, Zsóka apámat bizta meg hogy keressen egy megfelelő motorbiciklit. Apámnak ez egy nagy megtiszteltetés volt. Rögtön munkához látott. Sokfelé érdeklődött, esténként az apróhirdetéseket böngészte. Végülis egy kollegája a munkahelyén összehozta egy rokonával, akinek volt egy eladó motorbiciklije. Apám elment, megnézte, a motorbicikli kifogástalan állapotban volt, az ára is megfelelt. Másnap a tulajdonos eljött Zsókéhoz (Nuszi nem volt otthon) , a motorbiciklit leparkolta a ház mellett és megkötötték az üzletet.

Estefelé Nuszi hazajött, de Zsóka még nem szólt semmit. Csak másnap reggel mondta el a nagy titkot. Nuszi csak nézte a motorbiciklit, nem akart hinni a szemének. Egy negyed óra is eltelt ameddig megértette hogy nem álmodik és a motorbicikli valóban az övé. Aztán felpattant reá és úgy eltűnt mint a szélvihar. Próba útát tett: aszfalozott úton, kövezett úton, ösvényen, hegyen fel, völgyön

le. Nagyszerűen működött a masina! Azt hiszem nem túlzok ha azt állítom, hogy aznap Nuszi volt a világ legboldogabb embere!

Sajnos ez a boldogság nem tartott sokáig. Még abban az évben, egy esős novemberi nap, Nuszi éppen útban volt valahova, persze az imádott motorbiciklijén. Az út kanyargós volt. Nuszi túl nagy sebességgel próbált bevenni egy kanyart, a kerekek megcsúsztak a nedves aszfalton, a motorbicikli megbillent, elvesztette egyensúlyát, Nuszi pedig átrepült az úttest másik oldalára, pont akkor amikor egy teherautó közeledett. A vezetőnek már nem maradt ideje lefékezni a nagy gépjárművet, Nuszi a kerekek alá került és egy pillanat alatt vége volt.

Szegény megboldogult apám! Évekig lelkiismeretfurdalásai voltak a történetek miatt. Hiába mondtuk neki hogy ő nem vétkes, hiszen nem ő vezette azt az átkozott motorbiciklit! De apám másképpen látta a dolgokat. Ő azt hangoztatta hogy a nagy hiba az volt hogy egyáltalán motorbiciklit vettek Nuszinak. Hiszen mindenki aki ismerte, tudta hogy Nuszi néha abszolút felelőtlenül vezetett.

Lehet hogy apámnak volt igaza.

Tordai emlékek (Első rész)

http://www.bjt2006.org/TR_Tordai_emlekek1_1412.pdf

Notita autobiografica

M-am nascut in 1940 la Cluj. Copilaria si adolescenta mi-am petrecut-o la Turda. Acolo am facut si liceul. Pe urma am ajuns la Universitatea din Timisoara, la facultatea de matematica si fizica, pe care am absolvit-o in 1964. In acelasi an am emigrat in Israel, cu familia (parintii si sora) si ne-am stabilit la Petach-Tikva, 15 km est de Tel-Aviv.

Am fost profesor de matematica, statistica si cercetare operationala la Colegiul Tehnologic al Universitatii din Tel-Aviv; in paralel, am fost profesor de matematica si la Institutul Pedagogic (cu profil tehnologic) din Tel-Aviv. In anul 2006 am iesit la pensie. Sunt casatorit si am doi baieti: Michael si Amir si doua nepoate: Inbal si Shira.

Am inceput sa-mi scriu amintirile in urma cu doi ani. De fapt, cartea nu e organizata pe capitole, ci pe "cicluri". Primele doua cicluri, intitulate respectiv: "Amintiri din Turda" si "Amintiri din Timisoara" sunt scrise in limba romana. Ciclul al treilea, intitulat "Tordai emlekek" e scris in limba maghiara. Ultimul ciclu, intitulat "Zichronot" e scris in limba ebraica (ivrit).

Tomi Reich

Decembrie 2011